
પ્રવચન નં. ૨૭૧ ગાથા-૧૯૪, શ્લોક-૧૩૪ બુધવાર, અષાઠ વદ ૨,
તા. ૧૧-૦૭-૧૯૭૯

‘સમયસાર’ ૧૯૪ ગાથા છે ને? એની ટીકા. ‘પરદ્રવ્ય ભોગવવામાં આવતાં,...’ એક બાજુ એમ કહે કે પરદ્રવ્યને તો અડી શકાય નહિ, ભોગવાય નહિ અને અહીંયાં એમ કહે, પરદ્રવ્યને (ભોગવવામાં આવતાં). કારણ કે પહેલી ગાથામાં આવ્યું હતું (કે), ઇન્દ્રિયથી

સચેત, અચેત દ્રવ્યોને ભોગવતાં જ્ઞાનીને દ્રવ્યકર્મની જડની નિર્જરા થાય છે, જડ દ્રવ્યની (નિર્જરા), આ ભાવની (નિર્જરા કહે છે). એ નિમિત્તથી કથન છે. લોકો ભાળે એ અપેક્ષાએ. ‘ઉવભોગમિંદિયેહિં’ સચેત, અચેતનો ભોગ એમ કીધું. અહીં એમ કહ્યું. આમ એક બાજુ કહે કે, એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્ય વચ્ચે અત્યંત અભાવ છે. એની પર્યાય અને પર્યાય વચ્ચે પણ અત્યંત અભાવ છે. કોઈની પર્યાય કોઈને અડે નહિ. એ તો ત્રીજી ગાથામાં આવી ગયું, ત્રીજી ગાથા. દરેક દ્રવ્ય પોતાના ગુણો અને પર્યાયના, પોતાના ધર્મ, તેને ચૂંબે, તેને સ્પર્શે, અડે પણ અન્ય દ્રવ્યના કોઈપણ પર્યાય, ગુણને બીજું દ્રવ્ય ચૂંબે નહિ, અડે નહિ, સ્પર્શે નહિ. અહીંયાં નિમિત્તથી કથન છે. લોકો જોવે છે ને એ અપેક્ષાએ.

‘પરદ્રવ્ય ભોગવવામાં આવતાં,...’ એટલે કે પરદ્રવ્ય તરફ જરી લક્ષ જતાં ‘તેના નિમિત્તે સુખરૂપ અથવા દુઃખરૂપ જીવનો ભાવ...’ સમ્યગ્દષ્ટિને પણ, ધર્મને પણ ચૈતન્યગૌણો ભિન્ન છે, રાગથી પણ ભિન્ન છે એવું ભાન હોવા છતાં ભાવરૂપી જરી વેદન નિયમથી થાય છે. આહાહા...! કર્મના ઉદય તરફના જરી વલણમાં સહેજ સુખ, દુઃખની કલ્પના, આસક્તિની અસ્થિરતાની થાય છે, નિયમથી થાય છે એમ કહે છે. આહાહા...! ‘ઉત્પન્ન થાય છે, કારણ કે વેદન શાતા અને અશાતા—એ બે પ્રકારને અતિક્રમતું નથી...’ સુખ કાં દુઃખની કલ્પના બેમાંથી એક કલ્પના તો હોય છે, કહે છે. જ્ઞાનીને પણ. આ..હા...! ‘(અર્થાત્ વેદન બે પ્રકારનું જ છે – શાતારૂપ અને અશાતારૂપ).’ શાતા-અશાતા છે એ તો સંયોગનું નિમિત્ત છે. કંઈ સુખ, દુઃખની કલ્પનામાં એ નથી. એટલે એમાં મોહ નિમિત્ત છે. પણ અહીંયાં શાતા, અશાતા તરફનું લક્ષ છે એથી શાતા, અશાતાથી સુખ-દુઃખ વેદાય છે એમ કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! સમજાણું? નહિતર શાતા, અશાતાનો ઉદય તો સંયોગ છે, બસ ! સંયોગી ઉપાદાન સ્વતંત્ર છે પણ એમાં નિમિત્ત શાતા, અશાતાનું છે પણ ભોગવવામાં તો સુખ-દુઃખની કલ્પના એ કંઈ શાતા, અશાતાથી નથી. પણ તેના તરફ લક્ષ જાય છે એટલે એ જાતનું સુખ, દુઃખ-શાતા, અશાતાથી થયું એમ કહેવામાં આવે છે. આહાહા...!

એ આવી ગયું ને? આપણે બપોરે આવી ગયું. કાલે નહિ? પર્યાયદષ્ટિને બંધ કરીને પર્યાયને (જોવાનું) સર્વથા બંધ કરીને પરને જોવાની વાત તો નહિ પણ પોતામાં જે પાંચ પર્યાય થાય – નારકી, મનુષ્ય, દેવ, તિર્યચ અને સિદ્ધ, એ પાંચ પર્યાયને પણ જોવાની આંખ્યું બંધ કરીને. બંધ કરીને એટલે? ‘ઉઘડેલા દ્રવ્યાર્થિકનય વડે’ એમ ભાષા છે. પાછું જોવાનું તો રહે છે ને? જોવાનું તો પાછું પર્યાય રહે છે. શું કીધું સમજાણું? પર્યાયને, બધી પર્યાયને જોવાનું બંધ કરી દઈ અને ઉઘડેલું જ્ઞાન એટલે કે જ્યારે પર્યાય તરફનું વલણ ગયું ત્યારે તેને દ્રવ્ય તરફનું ઉઘડેલું જ્ઞાન ઉઘડ્યું. કારણ કે જોવું છે તો જ્ઞાનથી ને? કંઈ દ્રવ્ય, દ્રવ્યથી જોવું છે, એમ તો છે નહિ. એથી ઉઘડેલા જ્ઞાન વડે. છે તો એ પર્યાય પણ પર્યાયની દષ્ટિ બંધ કરતાં એને સ્વદ્રવ્યને જોવાનું જ્ઞાન ખીલે અને ઉઘડે. આહાહા...! એ ઉઘડેલા જ્ઞાન

વડે જોતાં પાંચે પર્યાયો જોવામાં આવતી નથી. એક જીવ જ, બધું દ્રવ્ય જ દેખાય છે.

અહીંયાં કહે છે કે, જ્ઞાનીને એવું દેખાય છે છતાં જરી શાતા, અશાતાના સંયોગના કાળમાં એનું લક્ષ જરી ત્યાં જાય છે એટલે જરી સુખ-દુઃખની કલ્પના – વેદન જરી થાય છે, નિયમથી થાય છે એમ કહ્યું. બિલકુલ થતું નથી, એમ નહિ. આહાહા...! જેમ પરદ્રવ્યને તો બિલકુલ અડતું નથી એમ આ સુખ-દુઃખની કલ્પના જ્ઞાનીને પર્યાયમાં બિલકુલ થતી જ નથી, એમ નહિ. પણ તે થાય છે તે.. આહા...! વેદાય છે. છે?

‘ત્યારે મિથ્યાદષ્ટિને,...’ રાગ ઉપર પ્રેમ હોવાથી ભગવાન અંદર આનંદનો ગોળો છૂટો છે તેનો તેને પ્રેમનો અભાવ હોવાથી. આહાહા...! ‘રાગાદિભાવોના સદ્ભાવથી...’ અજ્ઞાનીને તો રાગ થયા વિના રહે જ નહિ, કહે છે. સુખ-દુઃખની જે કલ્પના થઈ તેમાં પ્રેમ થયા વિના રહે જ નહિ. આહાહા...! કલ્પના તો બેયને થઈ, ‘ચંદુભાઈ’ ! બેયને થઈ છે. પણ મિથ્યાદષ્ટિ એટલે દ્રવ્ય સ્વભાવને નહિ જોનાર, પર્યાયને જ ભાળનાર, તેને રાગદ્વેષને કારણે તે પર્યાયમાં સુખદુઃખનું વેદન જે થયું તેના બંધનું નિમિત્ત થાય છે. એને રાગદ્વેષને કારણે બંધનું નિમિત્ત થાય છે, એ ચીજ નહિ. વેદનમાં આવ્યું એમાં રાગ-દ્વેષને કારણે એ બંધ(નું નિમિત્ત થયું). કારણ કે એ ચીજ જો બંધનું કારણ થાય તો સમક્રિતીને પણ થવું જોઈએ. સમજાણું કાંઈ? ‘સુમનભાઈ’ આવું ઝીણું છે. સ્વરૂપનું જ્યાં, શુદ્ધ ચૈતન્ય પૂર્ણાનંદનો નાથ પ્રભુ, એ દષ્ટિમાં આવ્યો નથી, છતી જયવંત ચીજ, છતી જયવંત ચીજ દષ્ટિમાં આવી નથી અને અછતા રાગાદિ ભાવ, એ દષ્ટિમાં આવતા રાગદ્વેષને કારણે બંધનું કારણ થાય છે. સમજાય છે કાંઈ? આહાહા...!

‘રાગાદિભાવોના સદ્ભાવથી બંધનું નિમિત્ત થઈને...’ નિમિત્ત એટલે કારણ. ‘(તે ભાવ) નિર્જરતાં છતાં...’ એટલે? કે, જે કંઈ સુખ-દુઃખની કલ્પના થઈ એ તો નાશ થશે જ. અજ્ઞાનીને પણ નાશ થશે અને જ્ઞાનીને પણ નાશ થશે. આહા...! કારણ કે ક્ષણિક એક સમયની પર્યાય છે એટલે નાશ તો થશે જ. જડને નહિ, હોં ! વેદનની પર્યાયનો. આહા...! બંધનું કારણ થઈ નિર્જરવા છતાં. એટલે કે એ રાગ(નું) જરી વેદન આવ્યું એ ખરી ગયું, ખરી ગયું છતાં ‘નહિ નિર્જર્યો થકો,...’ કેમકે ત્યાં રાગનો પ્રેમ છે, એણે ભગવાનને ભાળ્યા નથી. એટલે રાગનો પ્રેમ છૂટતો નથી. એ રાગના પ્રેમને લઈને એ વેદન છે એ ખરી ગયું છતાં તેને નિર્જર્યું એમ ન કહેવાય, તેને બંધન થયું, કહે છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

‘(ખરેખર) નહિ નિર્જર્યો થકો,...’ આહાહા...! નિર્જરવા છતાં નહિ નિર્જર્યો થકો. આહાહા...! એ પર્યાયમાં આવે એ પર્યાય તો નાશ થશે જ. જેમ જડનો ઉદય આવે અને ખરી જશે એમ આ પણ ક્ષણિક વેદન આવીને ખરી જશે. છતાં રાગની એકતાબુદ્ધિને લઈને નિર્જર્યો છતાં તેને નિર્જર્યો કહેવામાં આવતો નથી. આહાહા...! આવી વાતું. ‘નિર્જરતાં છતાં (ખરેખર નહિ નિર્જર્યો થકો,...’ આહાહા...! ‘બંધ જ થાય છે;...’ ‘જ’ છે. અજ્ઞાનીને એ

પર્યાયમાં જરી વેદન આવ્યું એ તો ખરી જ જાય છે. એ વિકૃત અવસ્થા એક સમયની કંઈ બીજે સમયે રહેતી નથી. ખરી જવા છતાં અજ્ઞાનીને તે નિર્જર્યો નથી. કેમકે તેના પ્રત્યે રાગ હતો તે બંધનું કારણ થઈને ખર્યું છે. આહાહા...! આવી ઝીણી વાતું હવે. આજે બપોરનો દિવસ છે ને? સાંભળ્યું છે ને? ૨:૧૯ (મિનિટે) પડવાનું છે, કહે છે. લોકો ચારે કોર ગભરાય ગયા. ક્યાં પડશે... ક્યાં પડશે?

અહીં તો કહે છે કે, જે સમયે, જે ક્ષેત્રે અને તે કાળે અજ્ઞાનીની દષ્ટિ ત્યાં રાગ ઉપર છે એથી વેદનમાં સુખદુઃખ આવતાં છતાં ઓલા રાગને લઈને નિર્જર્યો, એ વેદન હતું એ ખરી ગયું છતાં તેને નિર્જર્યો કહેવાતો નથી. આહા...! કેમકે નવું બંધન કરીને ખર્યું છે. આહાહા...! આવી વાત છે. આજે બે વાગે છે. સમાચાર તો આવશે. એ લોકો પાંચ, દસ મિનિટે કેટલું છેટે છે ને શું છે? જોતા તો હશે. આહા...! એને જોતા હશે ઇ, પણ મારો નાથ ભગવાન અંદર ચૈતન્યગોળો પડ્યો છે (એને) સાંભળ્યો નથી. આહાહા...! છતી જયવંત ચીજ તો એ છે. બપોરે તો કહ્યું હતું ને? આવશે બપોરે.

પર્યાયચક્ષુને બંધ કરીને. પરને જોવાની વાત જ નહિ. આહા...! પરને જોવાનું બંધ કરીને એ તો પ્રશ્ન જ નહિ. આહાહા...! 'પ્રવચનસાર' ૧૧૪ ગાથા. પર્યાયને જોવાનું બંધ કરીને. નારકી, તિર્યચ, મનુષ્ય, દેવ ને સિદ્ધ. સિદ્ધપર્યાયને જોવાનું પણ બંધ કરી દઈને. આહાહા...! ઉઘડેલા જ્ઞાનથી. કારણે પાછુ જોવું છે તો પર્યાયથી અને પર્યાયની આંખ તો બંધ કરી દીધી, એમ કીધું. એ પર્યાયને જોવાની આંખ બંધ કરી પણ પોતાને જોવાની આંખ ખુલી ગઈ. આહાહા...! ઇ શબ્દ છે ને? કાલે ઘણું કહ્યું હતું. ઉઘડેલા દ્રવ્યને જોનારા ઉઘડેલા જ્ઞાન વડે. આહાહા...! પર્યાયને જોનારી આંખું બંધ (કરી). પરને જોવાની વાતેય ન કરી, અરે...રે...! આહાહા...! કે, આના આવા શરીર છે ને આનું આવું છે ને આનું આવું આવું છે. આહા...! પોતાને બે પ્રકારે જોવામાં જે હતું એમાં એક પ્રકારનું જોવાનું પર્યાયનું બંધ કરી દઈ... આહાહા...! પર્યાયચક્ષુને બંધ કરી દઈ, ઉઘડેલા દ્રવ્યના જ્ઞાનથી, દ્રવ્યાર્થિકનયથી જોવું છે એ જ્ઞાન ઉઘડ્યું છે. અહીં બંધ થયું છે. આહાહા...! આ સિદ્ધાંત તો, જુઓ ! આહા...!

અંતરમાં જોતાં.. છે તો જોવાની પર્યાય, પણ પર્યાય પર્યાયને જોવે એ બંધ કરીને પર્યાય દ્રવ્યને જોવે છે. આહાહા...! એથી એને બધું જીવ ભાસે છે. પાંચ પર્યાયો નહિ, સિદ્ધ પર્યાય નહિ. આહાહા...! ત્યાં તેને બધું જીવ ભાસે છે. એમ અહીંયાં જીવને નહિ ભાસનારો પર્યાયદષ્ટિમાં રહેલો... આહાહા...! એને સુખદુઃખનું, શાતાઅશાતાનું વેદન ઓળંગતુ નથી, એટલે કે થયા વિના રહેતું નથી. છતાં તે નિર્જરવા છતાં, થયા વિના રહેતું નથી એમ નિર્જર્યા વિના રહેતું નથી. આહાહા...! તે સમય છે એ આવીને ખરી જાય છે. છતાં એની દષ્ટિમાં પ્રેમ, રાગની પર્યાયબુદ્ધિ પડી છે. આહા...! એ રાગની બુદ્ધિને કારણે વેદનમાં આવ્યું,

ખરી ગયું છતાં તે અજ્ઞાનીને ખરી નથી ગયું. આહાહા...! આવી વાતું છે. એને નિર્જરવા છતાં, એમ શબ્દ છે ને? કારણ કે એ તો પર્યાય ગમે તેને હોય તો એક સમય આવીને નાશ જ થઈ જાય. ચાહે તો અભવી હોય કે ભવી હોય, ગમે તે હો. આહા...! પર્યાય એક સમયની વિકૃત આવી એ બીજે સમયે ક્યાંથી રહે? આહાહા...! શું શૈલી ! સંતોની શૈલી... આહાહા...!

એ નિર્જર્યો છતાં ખરેખર (નહિ) 'નિર્જર્યો થકો, બંધ જ થાય છે;...' કેમ? રાગાદિ ભાવોના સદ્ભાવને કારણે. આહા...! એને ભગવાનઆત્માનો પ્રેમ નથી. અનાકુળ આનંદનો સુખસાગરનું પાણી - જળ, સુખના સાગરનું જળ ભરેલો પ્રભુ ! આહાહા...! તેની નજરું નહિ હોવાથી વેદનમાં રાગ અને દ્વેષ કર્યા વિના રહેતો નથી. તેથી તે વેદન ખરી જવા છતાં નવો બંધ કરીને જાય છે માટે કહે છે કે, તે ખર્યો નથી. આહાહા...! આહાહા...! આવો માર્ગ છે.

'પરંતુ...' હવે સમ્યગ્દષ્ટિ લ્યે છે. વેદન તો બેયને છે, કહે (છે). આહા...! પર્યાયમાં શાતા, અશાતાનું નિમિત્ત છે પણ એ તરફ લક્ષ ગયું એટલે શાતા-અશાતા કીધી. નહિ તો શાતા-અશાતા કંઈ સુખદુઃખ (આપે)? શાતાઅશાતા તો સંયોગમાં નિમિત્ત છે પણ સ્વભાવિક દષ્ટિ નથી તેથી સંયોગ ઉપર એનું લક્ષ જાય છે. તેથી શાતા-અશાતા વેદનીયથી સુખ-દુઃખ થયું એમ કહીને એ સુખ-દુઃખને નિર્જર્યા છતાં અજ્ઞાનીની દષ્ટિ ત્યાં છે એથી નવો બંધ કરીને જાય છે એટલે નિર્જર્યો નથી. જ્ઞાનીને... આહાહા...! પર્યાયમાં સુખ-દુઃખની આસક્તિની અપેક્ષાએ, હજી વીતરાગતા થઈ નથી... આહાહા...! એથી કહે છે, પર્યાયમાં આવે એટલું અસ્તિત્વ સિદ્ધ કર્યું. આહાહા...! છતાં તે પર્યાયમાં એવું આવવા છતાં 'સમ્યગ્દષ્ટિને રાગાદિભાવોના અભાવથી...' એને એ સુખદુઃખ પ્રત્યેનો પ્રેમ નથી. આનંદનો પ્રેમ છે અને આનંદની રુચિમાં એ વેદન ઉપરની બુદ્ધિ જ ઉઠી ગઈ છે. પરમાં સુખબુદ્ધિ છે એ બુદ્ધિ નાશ થઈ ગઈ છે અને સ્વમાં સુખ છે તે બુદ્ધિ ઉત્પન્ન થઈ છે. આહા...! આટલી બધી શરતું છે. તેથી 'સમ્યગ્દષ્ટિને, રાગાદિભાવોના અભાવથી...' એને રાગ છે જ નહિ. વેદન થયું છે પણ એના પ્રત્યે રાગ જ છે નહિ. આહાહા...!

દષ્ટિમાં ભગવાન વર્તે છે. પૂર્ણાનંદનો નાથ પ્રભુ, જયવંત ચીજ. જયવંત ચીજ ત્રણે કાળે જયવંત વર્તે છે. આહાહા...! એનો તો ત્રણે કાળે જય જ છે, કહે છે. આહાહા...! દષ્ટિ કરે એને. આહાહા...! 'સમ્યગ્દષ્ટિને, રાગાદિભાવોના અભાવથી...' તેનું વેદન આવવા છતાં તેના પ્રત્યેનો આદર નથી. આહાહા...! આદર તો અહીં ભગવાન ઉપર છે. સ્વીકાર નથી. આહાહા...! પ્રભુને જેણે સ્વીકાર્યો છે એને સુખ-દુઃખના વેદનનો સ્વીકાર જ નથી, કહે છે. આહાહા...! એથી એને 'રાગાદિભાવોના અભાવથી બંધનું નિમિત્ત થયા વિના...' નવો બંધ થયા વિના 'કેવળ જ નિર્જરતો હોવાથી...' 'કેવળ' અને 'જ' છે. એમ કે થોડુંક પણ

બંધન થાય ઈ આમાં નથી લીધું. બીજે ઠેકાણે લ્યે. જ્ઞાનીને જેટલે અંશે નબળાઈ છે તેટલે અંશે હજી બંધ છે. જઘન્ય જ્ઞાનપણે પરિણમન છે, દષ્ટિમાં જઘન્યપણું નથી. દષ્ટિમાં તો પૂર્ણાનંદનો નાથ આવે છે પણ પરિણમનમાં જઘન્યતા છે, ઓછપ છે એટલું એને બંધનું કારણ થાય છે. આહાહા...! આસ્રવમાં આવ્યું ને? આસ્રવ (અધિકારની) ૧૭૧ ગાથા. જઘન્ય પરિણમન છે. આહાહા...! અહીં એ વાત નથી લેવી.

અહીં તો ‘બંધનું નિમિત્ત થયા વિના કેવળ જ...’ શબ્દ છે. છે? છે, જુઓ સંસ્કૃત. ‘સન્નિર્જરૈવ સ્યાત્’ સંસ્કૃત(માં) છેલ્લો શબ્દ છે. ‘અમૃચંદ્રાચાર્ય’. ઓલામાં એમ છે – ‘અનિર્જરણવ’ ‘સન્ બન્ધ એવ સ્યાત્’ ‘એવ’ – ‘જ’ છે. અહીં પણ કહે છે કે, ‘સન્નિર્જરૈવ સ્યાત્’. નિર્જરા જ છે, નિર્જરા જ છે. આહાહા...! સંસ્કૃતનો છેલ્લો શબ્દ છે. આહાહા...! આ ભગવાનની વાણી છે. સંતો સાક્ષીથી જગતને જાહેર કરે છે. આહાહા...! દિગંબર મુનિઓ... આહાહા...! આ કહેવા ટાણે એનો ભાવ કેવો છે ! આહા...! છે ભલે વિકલ્પ. ટીકા તો એની ક્રિયા છે જ નહિ. આહા...! કહે છે કે, વિકલ્પ પ્રત્યે પણ જેને પ્રેમ ઉડી ગયો છે. આહાહા...! રાગનો રાગ નથી, અરાગી એવા ભગવાનનો પ્રેમ છે. આહાહા...! એથી (કહે છે કે), ‘કેવળ જ નિર્જરતો હોવાથી...’ આહાહા...! કેવળ જ નિર્જરા હોવાથી ‘(ખરેખર) નિર્જર્યો થકો, નિર્જરા જ થાય છે.’ જોયું? ‘નિર્જરા જ થાય છે.’ આહાહા...!

ઓલામાં પણ એ છે. ‘નિમિત્તમભૂત્વા કેવલમેવ નિર્જીર્યમાણો નિર્જીર્ણઃ સન્નિર્જરૈવ સ્યાત્’ બેયમાં ‘એવ’ શબ્દ છે. આ સંસ્કૃત ટીકા. આવો ઉપદેશ. ઓલું તો એ શસ્ત્ર પડે એ ક્યારે પડશે એ તો સમયનું હશે. આ તો કહે છે કે, જ્યાં અંદરમાં ઘા પડ્યો... આહાહા...! રાગને દેખવાની આંખ્યું જ્યાં જોવાની બંધ કરી દીધી. આહાહા...! અને ઉઘડેલા જ્ઞાન વડે દ્રવ્યને જોયું. આહાહા...! છે તો એ ઉઘડેલું જ્ઞાન પણ પર્યાય, પણ પર્યાયને જોવાની આંખ બંધ કરીને, પર્યાય વડે દ્રવ્યને જોયું. આહાહા...! તેને તો એકલી નિર્જરા જ છે, કહે છે. વેદન આવ્યું જરી તોપણ નિર્જરા જ છે. આહાહા...! સમજાય છે? આ તો વીતરાગી સંતોની વાણી છે. એકલી વીતરાગતા ઘોળી છે. આહા...!

ભાવાર્થ :- ‘પરદ્રવ્ય ભોગવતાં,...’ મૂળમાં આવ્યું હતું ખરું ને. ટીકામાં આવ્યું હતું ન? ટીકામાં જ છે ને? ‘ઉપમુજ્યમાને સત્તિ હિ પરદ્રવ્યે’ આહા...! (ટીકાનો) પહેલો શબ્દ છે. એ નિમિત્તથી કથન છે. પરદ્રવ્યને તો કોઈ આત્મા અડતોય નથી, અજ્ઞાની કે જ્ઞાની. આહા...! પણ એનું લક્ષ ત્યાં જાય છે એટલે પરદ્રવ્યને ભોગવે છે એમ કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! પરદ્રવ્ય તરફ લક્ષ જતાં પોતાના ભાવનું વેદન આવે છે તેથી પરદ્રવ્યને ભોગવે છે એમ કહ્યું. આહાહા...! બાકી તો પરદ્રવ્યને જોવાની વાતેય બંધ કરી દીધી. બપોરે તો વાત આવી હતી ને? ગાથા બાકી છે ને?

પર્યાયનયની આંખ્યું બંધ કરી દઈને. પરને જોવાની આંખ્યુંની વાત જ નહિ. આહાહા...!

પોતાની પર્યાયને જોવાની જે વાત છે, અરે...! ભલે સિદ્ધ પર્યાય હોય, સાધકને નથી પણ સિદ્ધપર્યાય થશે એનું પણ લક્ષ અત્યારે નથી. પર્યાય લક્ષ છોડી દઈને... આહાહા...! દ્રવ્યને ઉઘડેલા જ્ઞાન વડે જોતાં. આહાહા...! પર્યાયચક્ષુ બંધ થઈ છે એટલે દ્રવ્યને જોવાનું જ્ઞાન ઉઘડ્યું છે. આહાહા...! સમજાય છે? તેથી પરદ્રવ્યને ભોગવતાં, એમ નિમિત્તથી કથન છે. પરદ્રવ્ય ઉપર લક્ષ જાય છે એટલે પરદ્રવ્યને ભોગવે છે એમ કહેવામાં આવ્યું છે. આહાહા...! બાકી પરદ્રવ્યની પર્યાય અને સ્વદ્રવ્યની પર્યાય વચ્ચે તો મોટો (કિલ્લો છે).

‘નિયમસાર’માં આવે છે. એક ફેરી રાત્રે કહ્યું હતું. આત્મા નિર્ભય છે. ‘નિઃદંડો, નિઃદંદો’ આવે છે. એમાં એવું આવે છે કે, આત્મા મહા દુર્ગ - કિલ્લો છે, જેમાં પર્યાયનો પ્રવેશ નથી. એવો જે ભગવાન દુર્ગ કિલ્લો તે અભય, નિર્ભય છે. આહાહા...! ભગવાનઆત્મા નિર્ભય છે. ‘નિયમસાર’માં (૪૩ મી ગાથામાં) આવે છે, ગાથાઓમાં આવે છે ને? ‘ગિદંડો ગિદંદો ગિળ્મયો’ આહાહા...! એ દુર્ગ કિલ્લો જેમાં પર્યાયનો પ્રવેશ નથી તો રાગની તો વાત જ શું કરવી? કહે છે. આહાહા...! એવો એ ભગવાન નિર્ભય પ્રભુ છે. નિર્જરાનો જે નિઃશંક અને નિર્ભયતા એ પર્યાયમાં છે, આ વસ્તુમાં છે. શું કીધું? સમજાણું? નિર્જરામાં જે નિઃશંક કહ્યું એનો અર્થ નિર્ભય કહ્યો, એ પર્યાયમાં છે. આ તો વસ્તુ જ નિર્ભય છે તો પર્યાયમાં નિર્ભયતા આવે છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

‘પરદ્રવ્ય ભોગવતાં, કર્મના ઉદયના નિમિત્તે જીવને સુખરૂપ અથવા દુઃખરૂપ ભાવ નિયમથી ઉત્પન્ન થાય છે.’ આટલું અહીં મૂક્યું. શાતાઅશાતાનું ન મૂક્યું. ‘નિયમથી ઉત્પન્ન થાય છે.’ મિથ્યાદષ્ટિ કે સમ્યગ્દષ્ટિને, બેયને. બેયને. આહાહા...! ‘મિથ્યાદષ્ટિને રાગાદિને લીધે...’ પર્યાયબુદ્ધિમાં રાગની રુચિના પ્રેમમાં પડ્યો ‘તે ભાવ આગામી બંધ કરીને નિર્જરે છે...’ એ વેદનનો ભાવ નવું બંધન કરીને ખરે છે. આહાહા...! એથી ખરેખર ખરે છે એમ કહેવાતું નથી. નિર્જરે છતાં નિર્જરા કહેવાતું નથી. આહાહા...! ‘તેથી તેને નિર્જર્યો કહી શકાતો નથી;...’ છે? ‘આગામી બંધ કરીને નિર્જરે છે તેથી તેને નિર્જર્યો કહી શકાતો નથી; માટે મિથ્યાદષ્ટિને પરદ્રવ્ય ભોગવતાં બંધ જ થાય છે.’ આહાહા...! પરદ્રવ્ય ભોગવતાં એટલે પરદ્રવ્યના લક્ષમાં આવતાં એ ભાવને ભોગવતા બંધ જ થાય છે, એમ. આવી ઝીણી વાતું. ક્રિયાકાંડના રસિયાને એકાંત લાગે, ચારે કોર રાડ્યું પાડે છે. ‘સોનગઢ’ એકાંત છે, એકાંત છે, એકાંત છે. પાડે, રાડ્યું પાડે તો એની પાસે રહ્યું. આહા...!

મુમુક્ષુ :- ઘરમાં લગન હોય એને ન ખબર હોય તો રાડ્યું પાડે.

ઉત્તર :- એની પર્યાયનું ભાષાનું ત્યાં પરિણમન હોય. એ સમયની પર્યાય જ પરિણમનની હોય એમાં ઈ શું કરે? એ તો પોતાના ભાવને કરે, ભાષા તો (શું કરે)? આહાહા...! આવી વાત આકરી પડે. ઈ કરતાં વ્રત કરવા ને તપસ્યા કરવી ને અપવાસ કરવા, ભક્તિ કરવી, મંદિર કરવા, પાંચ-પચાસ લાખના દાન દેવા એક હારે બધું. (એ બધું સહેલું લાગે).

એક જણાનો કાગળ આવ્યો છે. ટ્રસ્ટ ઉપર કાગળ છે. ગામમાં અમારું એક જ ઘર છે દિગંબરનું, શ્વેતાંબરના ઉપ ઘર છે. મંદિર નથી. ચૈત્યાલય કરાવો. 'સોનગઢ'ના ટ્રસ્ટ તરફથી અમને મદદ મળવી જોઈએ. કહો, હવે પૈસાની મદદ માંગો. 'નિમચ' છે, 'નિમચ' ગામ. કાલે આવ્યો છે. કહો, હવે અહીંથી પૈસાની મદદ માગો. આહાહા...! અહીં તો કહે છે કે, રાગનો શુભભાવ, એની પણ મદદ ઇચ્છો... આહાહા...! તે કર્મબંધનને કરે છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- 'સોનગઢ' ધર્મનું કલ્પવૃક્ષ છે.

ઉત્તર :- પૈસા આપનાર 'રામજીભાઈ' પાસે પૈસા પડ્યા છે. અત્યારે તો 'રામજીભાઈ' પ્રમુખ તરીકે કર્તા-હર્તા છે ને? એની પાસે માંગો. આહા...! નામ છે એમાં કાંઈક, મુખ્ય માણસ.

મુમુક્ષુ :- 'સોનગઢ' પાસે ઘણા પૈસા છે એવી આબરૂ છે.

ઉત્તર :- વાત સાચી. અરે...! પ્રભુ ! આબરૂ બાપા ! કોને કહેવાય? આહાહા...! આબરૂની પર્યાય બાપા ! એની સામું જોવું નથી. આહાહા...! આજે બપોરે ફરીને આવશે. ૧૧૪ ગાથા. પરદ્રવ્યને તો જોવાની વાત જ મૂકી દે, કહે છે. તારામાં પર્યાય અને દ્રવ્ય બે છે, એમાં પર્યાયચક્ષુ બંધ કરી દે. પછી પર્યાયને ઉઘાડવાનું પછી કહેશે. પહેલી પર્યાયચક્ષુ બંધ કરીને દ્રવ્યચક્ષુને (ઉઘાડી જો). પછી કહેશે, દ્રવ્યચક્ષુ બંધ કરીને પર્યાયને જો. એટલે શું? જે સમ્યક્જ્ઞાન થયું છે એ દ્વારા પર્યાયને જો. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- બેય આંખથી તો આત્માનો સારો (આખો) વૈભવ નજર આવે.

ઉત્તર :- બેય આંખથી તો પ્રમાણ જણાય, એ પણ આવશે. એમાં પર્યાયનો નિષેધ આવતો નથી માટે પ્રમાણ તે પૂજ્ય નથી. 'ચંદુભાઈ' આવે છે ને? આહાહા...! આવશે. બેય આંખથી જોવું. એ તો જ્ઞાન કરાવવા આવશે. પણ પહેલું દ્રવ્યનું જ્ઞાન કરાવ્યું એને પર્યાયનું જ્ઞાન થાય, એ બેયને જોવે તો એને પ્રમાણજ્ઞાન કહેવાય. પણ જ્યાં હજી દ્રવ્ય પોતે જ શું છે? આહા...! સ્વને જાણ્યા વિના પરને જાણવાનો વિકાસ ઉઘડ્યો જ ન હોય. આહાહા...! સ્વને જાણ્યા વિના પરને જાણવાનો વિકાસ ઉઘડ્યો જ ન હોય. સ્વને જાણતા પરને જાણવાનો વિકાસ ઉઘડેલો હોય છે. આહાહા...! આકરી વાત છે, ભાઈ ! આહાહા...! જુઓને આ બપોરે પડવાનું છે એટલે લોકો(માં) ગભરાટ.. ગભરાટ (થઈ ગયો છે). અહીં ગામમાં પણ કહે છે એમ થઈ ગયું છે. 'ભાવનગર' પડવાનું છે તો અહીં આવે તો? સારું ખાય લ્યો ! કહો ! ખાવું હોય ઇ ખાય લ્યો.

મુમુક્ષુ :- 'સોનગઢ'માં તો દષ્ટિનો બોંબ ફોડે તો મિથ્યાત્વનો ભૂક્કો થઈ જાય.

ઉત્તર :- કાંઈ નવી ચીજ છે જ ક્યાં બહારમાં? આહાહા...! જેને રાગ અડતો નથી એને પરદ્રવ્યને અડવું એ વાત (ક્યાંથી હોય)? અભવીને પણ પરદ્રવ્ય અડતું નથી. આહાહા...! આવી ચીજ છે. મોંઘી પડે પણ પ્રભુ કર્યે છૂટકો છે. આ કર્યા વિના ભવના ભ્રમણના (અંત

નહિ આવે). આહાહા...! એ નરકના દુઃખો.. આહાહા...! કેવું 'વિષપહાર'? હેં? 'વિષપહાર'. કેવા મુનિ? 'વાદિરાજ'. 'વાદિરાજ' મુનિને જ્યારે શરીરમાં કોઢ (થયો) છે પછી ભગવાનની સ્તુતિ કરે છે. પ્રભુ ! હું ગયા કાળના દુઃખને જ્યાં સંભારું છું ત્યાં મને ઘા વાગે છે. 'ચંદુભાઈ' 'વિષપહાર' સ્તુતિ છે ને? આચાર્ય છે. કોઢ શરીરમાં થયો છે, પછી તો કુદરતી શરીર બદલી જાય છે. એમ કહે છે, પ્રભુ ! આહાહા...! હું ગયા કાળના નરક અને નિગોદના દુઃખને જ્યાં યાદ કરું છું ત્યાં આયુષના... શું કહેવાય? આયુધ... આયુધ. આયુધનો ઘા વાગે છે, પ્રભુ ! એમાં મને પરમાં હોંશું ક્યાંથી આવે? નરકની દસ હજાર વર્ષની સ્થિતિનું એક ક્ષણનું દુઃખ, અહીં એક અગ્નિ, તાપ આકરો આવે ત્યાં પંખા નાખો, હવા નાખો. અર...ર...ર...! એથી તો અનંત અનંત ગુણી પીડા પહેલી નરકે (ભોગવી). ભાઈ ! અગ્નિથી શેકાય ગયેલો અને આયુષ્ય તૂટે નહિ, આયુષ્ય પૂરું થાય નહિ. ભાઈ ! એવા તેં તેત્રીસ-તેત્રીસ સાગર કાઢ્યા છે, બાપા ! એ શીતવેદના...! આહાહા...! જેમાં લાખ મણનો લોઢાનો ગોળો, લુહારના જુવાન છોકરાએ ઘડી ઘડીને મજબૂત કર્યો હોય એ સાતમી નરકના નારકીની શીતવેદનામાં લાખ મણનો ગોળો મૂકો તોપણ એક ઘડીએ જેમ ઘી ઓગળી જાય (એમ ઓગળી જાય). આહાહા...! અગ્નિના જેમ.. શું કહેવાય ઇ? અગ્નિનું. ફોટાડો ! અગ્નિના ફોટારામાં જેમ અગ્નિ મૂકે એમ ત્યાં એક ક્ષણમાં લાખ મણનો લોઢાનો ગોળો શીતની વેદનામાં ઓગળીને ગળી જાય છે. પ્રભુ ! તેં તેત્રીસ સાગર અનંતા ત્યાં કાઢ્યા છે. આહા..હા...!

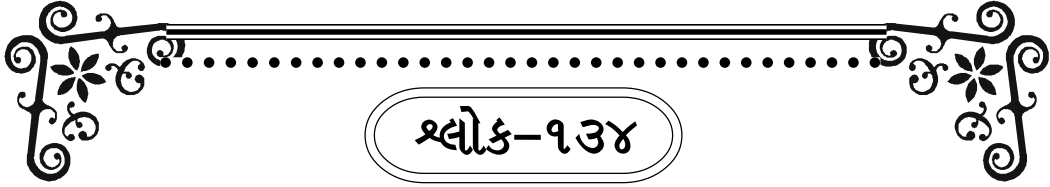
મુમુક્ષુ :- મુનિઓ એવી પર્યાયને યાદ કરતા હશે?

ઉત્તર :- આમાં યાદ કરે છે. પોતે વૈરાગ્ય માટે (યાદ કરે છે). વૈરાગ્ય માટે કરે છે ને. આહાહા...! અમને ક્યાંથી પરમાં હોંશ આવે? પ્રભુ ! એમ. અમે આવા દુઃખને જ્યાં યાદ કરીએ છીએ ત્યાં કોઈપણ આબરૂ, વખાણ કરે, પ્રશંસા કરે, અમારું મન ત્યાં ક્યાંય જાય નહિ. ક્યાંય ખેંચાતું નથી, લલચાતું નથી, આહા...! એમ કહે છે. એ તો વૈરાગી મુનિ સંત છે. એ તો જરી રાજાને કહેવાય ગયું હતું (કે) તમારા ગુરુને તો કોઢ છે. આવા તમારા ગુરુ કોઢ(વાળા)? ગુરુ આવા પવિત્ર કહેવાય એને કોઢ? શ્રાવક કહે, મહારાજ ! મારા ગુરુને કોઢ નથી, એમ બોલાય ગયું. આહાહા...! એણે ગુરુ પાસે (જઈને) કહ્યું, પ્રભુ ! મારાથી આમ બોલાય ગયું છે. બાપુ ! સારું થાશે. ભગવાનનો માર્ગ છે. આહાહા...! પછી આમ સ્તુતિ ઉપાડી. પ્રભુ ! તમે જ્યાં પધારો ત્યાં દેવ આવીને તમારી માતાની એવી સ્થિતિ કરે જાણે આમ પલંગમાં સૂવાડ્યા હોય, બેઠા હોય અને તમે જે ગામમાં આવો તે ગામમાં સોનાના ગઢ અને રતનના કાંગરા થાય, પ્રભુ ! અને તમારી આ સ્તુતિ કરીએ અને આ શરીરમાં આવું રહે. પ્રભુ ! ન રહી શકે. એ..ઈ...! આહાહા...! અને કુદરતે પુણ્યનો યોગ એટલે બન્યું. હેં?

મુમુક્ષુ :- ભગવાન મટાડવા ન આવ્યા?

ઉત્તર :- મારે તો એ કહેવું હતું, એના દુઃખો. અહીં જરીક અનુકૂળતા (મળે એમાં) આમ લલચાય જાય છે. પ્રભુ ! શું છે તને? ત્યાંની પીડાની વાત યાદ કરીએ ત્યાં કહે, આયુધ વાગે છે, પ્રભુ ! આહાહા..! અમને બીજી વાતમાં હવે શી રીતે ગોઠે ? કહે છે. આહા..! આવા દુઃખને જ્યાં અમે યાદ કરીએ છીએ ત્યાં અમને અનુકૂળતાના ઢગલા ખેંચી જાય અને લલચાય જાય (એમ કેમ બને?) એમ કહે છે. આહાહા..!

અહીં કહે છે, 'સમ્યગ્દષ્ટિને...' આહાહા..! 'રાગાદિક નહિ હોવાથી આગામી બંધ કર્યા વિના જ તે ભાવ નિર્જરા જાય છે તેથી તેને નિર્જર્યો કહી શકાય છે;...' ઓલાને નિર્જર છે છતાં બંધ કરે છે માટે નિર્જરા કહી શકાતી નથી. આને તો નિર્જરા કહી શકાય છે. વેદન જરી થયું એ છૂટી જાય છે. છૂટ્યું ઇ છૂટ્યું છે. આહાહા..! 'સમ્યગ્દષ્ટિને પરદ્રવ્ય ભોગવતાં નિર્જરા જ થાય છે. આ રીતે સમ્યગ્દષ્ટિને ભાવનિર્જરા થાય છે.' લ્યો ! પહેલી ગાથામાં દ્રવ્યનિર્જરાની (વાત) હતી, બીજી ભાવનિર્જરાની (કહી).

શ્લોક-૧૩૪

(અનુષ્ટુભ)

તજ્જ્ઞાનસ્યૈવ સામર્થ્ય વિરાગસ્યૈવ વા કિલ।

યત્કોઽપિ કર્મભિઃ કર્મ ભૂજ્જાનોઽપિ ન બધ્યતે।।૧૩૪।।

હવે આગળની ગાથાઓની સૂચનારૂપ શ્લોક કહે છે :-

શ્લોકાર્થ :- [કિલ] ખરેખર [તત્ સામર્થ્ય] તે (આશ્ચર્યકારક) સામર્થ્ય [જ્ઞાનસ્ય એવ] જ્ઞાનનું જ છે [વા] અથવા [વિરાગસ્ય એવ] વિરાગનું જ છે [યત્] કે [કઃ અપિ] કોઈ (સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ) [કર્મ ભૂજ્જાનઃ અપિ] કર્મને ભોગવતો છતો [કર્મભિઃ ન બધ્યતે] કર્મોથી બંધાતો નથી ! (અજ્ઞાનીને તે આશ્ચર્ય ઉપજાવે છે અને જ્ઞાની તેને યથાર્થ જાણે છે.) ૧૩૪.

શ્લોક-૧૩૪ ઉપર પ્રવચન

૧૩૪ કળશ.

(અનુષ્ટુભ)

તજ્ઞાનસ્યૈવ સામર્થ્યં વિરાગસ્યૈવ વા કિલ ।
 યત્કોઽપિ કર્મભિઃ કર્મ મૂજ્જાનોઽપિ ન બધ્યતે ॥૧૩૪॥

‘ખરેખર તે (આશ્ચર્યકારક) સામર્થ્ય...’ [તત્ સામર્થ્ય] એમ છે ન? ‘તે (આશ્ચર્યકારક) સામર્થ્ય...’ [જ્ઞાનસ્ય એવ] આહાહા...! આત્માનું છે એ તો. આહાહા...! ચૈતન્ય ભગવાન આનંદનો સાગર, એકલા સુખના સાગરના નીરથી ભરેલો. આ સાગરમાં પાણી ભર્યું છે અને અહીં સુખનો સાગર, સુખ ભર્યું છે. આહાહા...! અતીન્દ્રિય આનંદના નીરથી ભરેલો ભગવાન.. આહાહા...! એના જ્ઞાનનું જ એ બધું માહાત્મ્ય છે. આહાહા...! એ બધું આત્માના સ્વભાવનું માહાત્મ્ય છે ‘અથવા વિરાગનું જ છે...’ પર તરફનો વૈરાગ્ય. પુણ્ય અને પાપના ભાવથી વિરક્ત અને સ્વભાવમાં રક્ત. અજ્ઞાની સ્વભાવથી વિરક્ત અને પુણ્ય-પાપમાં રક્ત (છે). દષ્ટિ ગુલાંટ ખાય છે. આહાહા...! સમ્યગ્દષ્ટિ સ્વભાવમાં રક્ત અને પુણ્ય-પાપના બેય ભાવથી વિરક્ત એને વૈરાગ્ય કહીએ. બહારના દુકાન, બાયડી, છોકરા છોડીને બેઠો માટે વૈરાગી છે, એમ નહિ. શુભ અને અશુભ રાગથી જે વૈરાગ્ય કરે છે, એમાંથી રક્તપણું છોડી દે છે. આહાહા...! એને જ્ઞાની અને વૈરાગી કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! આવી વાત છે.

‘ખરેખર...’ [તત્ સામર્થ્ય] ‘તે (આશ્ચર્યકારક) સામર્થ્ય જ્ઞાનનું જ છે અથવા વિરાગનું જ છે...’ [કઃ અપિ] ‘કોઈ (સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ)...’ [કર્મ મૂજ્જાનઃ અપિ] ‘કર્મને ભોગવતો છતો...’ આહાહા...! જનેતાને નગ્ન દેખતાં જેમ લાજ જાય છે એમ સમકિતી પરવસ્તુને ભોગવતા લાજ પામી જાય છે. તેના તરફના આશ્રયમાં લાજ પામી જાય છે. અરે...રે...! આ શું? આહાહા...! ઝીણી વાત છે, પ્રભુ ! મારગ બહુ ઝીણો છે. ઓલું નહોતું થયું? ‘ગાંધી’. નૌઆખલી દેશમાં નહિ? મુસલમાનો હિન્દુઓને એવું નુકસાન કરતાં કે, ચાલીસ વર્ષની મા અને વીસ વર્ષનો છોકરો, બેને નાગા કરીને (ભીડવે). અરે... પ્રભુ! જમીન મારગ આપે તો સમાય જઈએ. આ શું કરે છે? આહાહા...! એમ ધર્મને પરદ્રવ્ય પ્રત્યેનો પ્રેમ એવો ઉડી ગયો છે. આહાહા...! કે જેના આત્માના પ્રેમ આડે, પરથી તો પુણ્ય-પાપના વિકલ્પથી પણ જેને વૈરાગ્ય થઈ ગયો છે. આહાહા...! ઇ ગાથા કહેશે. જ્ઞાન અને વૈરાગ્યનું સામર્થ્ય કહે છે ને? એનો આ કળશ છે ઇ ઉપોદ્ઘાત છે.

‘કોઈ (સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ) કર્મને ભોગવતો છતો કર્મથી બંધાતો નથી!’ ઇ ‘કર્મ’ શબ્દે

જરી રાગ આવે છે છતાં ત્યાં રાગનો પ્રેમ નથી એટલે બંધાતો નથી. ભાષા કર્મની લીધી છે. 'અજ્ઞાનીને તે આશ્ચર્ય ઉપજાવે છે અને જ્ઞાની તેને યથાર્થ જાણે છે.' અજ્ઞાનીને આશ્ચર્ય થાય કે, આહાહા...! છ ખંડનું રાજ, આટલો ભોગ અને કાંઈ નહિ? અને અમે મહાવ્રત ધારી, હજારો રાણી છોડીને બેઠા તોય અમને હજી વૈરાગ્ય પણ નહિ? બાપુ! આ વસ્તુ એવી (છે). શુભ-અશુભ ભાવથી ખસી જતાં સ્વભાવમાં અસ્તિત્વમાં જતાં શુભાશુભ ભાવમાં નાસ્તિપણું આવતાં જે વૈરાગ્ય થાય તેને વૈરાગ્ય કહે છે. આહાહા...! વિશેષ કહેશે...

(શ્રીતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)

રાત્રે (ચર્યામાં) કહેલ કે પૈસાવાળા બહુ તો પશુમાં જવાના... એનો અર્થ કે જેને ધરમ નથી, જેને સત્સમાગમમાં, શાસ્ત્રના શ્રવણ-મનનમાં ૨-૪ કલાક ગાળવા જોઈએ એ ગાળતો નથી, એથી એને પુણ્ય નથી; ધરમ તો એકકોર રહ્યો! જે ભગવાન આત્મા અનંતગુણનો પિંડ પ્રભુ છે એની સમ્યગ્દર્શનની પ્રતીતિરૂપ ધરમ નથી તેને ૨૪ કલાક પૈસામાં આ...આ...આ... હોળી સળગ્યા જ કરે છે. પૈસાની હોળીમાં આખો દિ' એકલું પાપ...પાપ...હો! ધરમ તો નથી ને એકલું પાપ! એને પુણ્ય નથી! માટે હંમેશા ૨-૪ કલાક શાસ્ત્રશ્રવણ-વાંચન, દેવ-દર્શન, સાંભળવું-સત્સમાગમ કરવો-એવું તો જેને ૨૪ કલાકમાં નથી એને તો એકલું પાપ છે, અને તે મધ્યમ પાપ છે એટલે તિર્યચમાં જવાના! આહાહા! અત્યારે રળી લઈએ, પછી ધરમ કરીશું-એમ માને પણ અત્યારે એટલે શું? પાપ અત્યારે કરી લઈએ, પછી પુણ્ય-ધરમ કરીશું! ઈષ્ટોપદેશમાં તો ત્યાં લગી કહ્યું છે કે કોઈ માણસ શરીરે કાઠવ ચોપડીને પછી કૂવો ખોદીને પાણીથી સ્નાન કરીશું એમ કહે, એમ પહેલાં પૈસા રળી લઈએ ને પછી દાન કરીશું! દાન કરવા માટે પહેલાં પાપ કરે છે ને પુણ્યની પછી વાત છે! પહેલાં શરીરને મેલ લગાડીયે પછી કૂવો ખોદીને પાણી કાઢીને સ્નાન કરીશું! આહાહા! ક્યારે કૂવો ખોદે ને ક્યારે પાણી નીકળે- એનું કાંઈ ઠેકાણું! શું થાય! વિચાર કર્યો છે કે હવે પછીનો અનંતકાળ ક્યાં ગાળવો છે? અરેરે! એથી તો આચાર્યદેવે કહ્યું છે કે પુણ્યથી વૈભવ મળે, વૈભવમાંથી મદ મળે-મદ થાય, મદથી મતિ ભ્રષ્ટ થાય, મતિ ભ્રષ્ટથી ઢોરમાં જાય-તિર્યચમાં જાય. કારણ કે આર્ય માણસને દારૂ-માંસ તો હોય નહીં. આહાહાહા!

આત્મધર્મ અંક-૫, જાન્યુઆરી-૨૦૦૮